SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Ministeri Blomqvist

Valtiovarainvaliokunta
Kunta- ja terveysjaosto
19.11.2019

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2020

Hallitusohjelman mukaisten tasa-arvotoimien eteneminen ja niiden resursointi ensi vuoden talousarviossa?

Hallitusohjelmassa on ennätysmäärä sukupuolten tasa-arvoon liittyviä kirjauksia, joista suurimmalle osalle ei ole budjetoitu erillistä määrärahaa.

STM:n talousarvioesityksessä tasa-arvo- ja samapalkkaisuusohjelmiin varataan vuoden 2020 talousarviossa 0,5 miljoonaa euroa. Määrärahalla toteutetaan ohjelmien puitteissa toimia, joilla yhteiskunnasta halutaan tehdä tasa-arvoisempi. Ohjelmia suunnitellaan parhaillaan ja niiden arvioidaan valmistuvan vuoden 2020 alussa.

Turvakotitoiminnan järjestämisvastuun siirtyminen valtiolle vuonna 2015 on luonut toiminnalle vakaan rahoituspohjan ja mahdollistanut turvakotiverkoston laajentamisen, perhepaikkojen lisäämisen sekä toiminnan systemaattisen kehittämisen. Turvakotien rahoitus on noussut vuoden 2016 11,55, miljoonasta €:sta vuoden 2019 19,55 milj €:oon. Turvakotiverkoston laajentamisen arvioidaan edellyttävän jatkossakin 2 milj. € lisäystä / vuosi.

Turvakotipaikkojen lisäämiseksi Valtion rahoitukseen turvakotitoimintaan tehdään 2,0 milj. euron tasokorotus, jolloin momentin taso nousee 21,6 milj. euroa. Määrärahaa korotetaan myös vuonna 2021 2 milj. eurolla ja vuonna 2022 1 milj. eurolla, jolloin määrärahataso nousee kehyskauden lopussa 24,6 milj. euroon.

Miten sukupuolitietoisen budjetoinnin kehittäminen etenee ja miten sukupuolitietoista budjetointia tuetaan?

Nykyään asiasta ohjeistetaan laadintamääräyksen kohdassa 7.10.4 (VM määräys toiminta- ja taloussuunnittelusta sekä kehys ja talousarvioehdotusten laadinnasta):

- Pääluokkaperusteluihin sisällytetään yhteenvetotarkastelut sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta.

Tämän lisäksi tarkentavia ohjeita annetaan ns. pyyntökirjeissä, joka on VM:n ohje talousarvioesityksen valmistelusta. Vuoden 2020 budjetin laatimisen yhteydessä VM täsmensi ohjeistusta Tasa-arvoa talousarvioon-hankkeen suositusten mukaisesti.

- Valtiovarainministeriö muistuttaa, että pääluokkaperusteluihin sisällytetään yhteenvetotarkastelu sukupuolivaikutuksiltaan merkittävästä talousarvioesitykseen liittyvästä toiminnasta. Keskeisiä yhteenvetotarkastelun elementtejä ovat esimerkiksi:
  - sukupuolten välisen tasa-arvon tavoitteet hallinnonalalla
  - konkreettiset toimenpiteet ja määrärahat, joilla tavoitteisiin pyritään

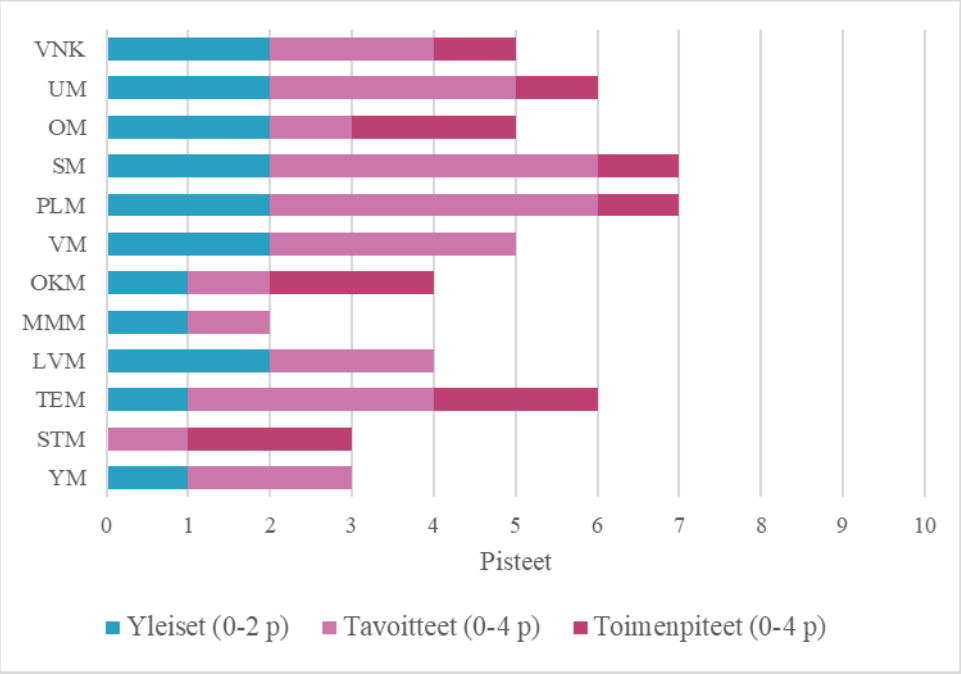
- talousarvioon liittyvät muutokset, joilla on merkittäviä sukupuolivaikutuksia ihmisiä koskevat tilastot ja tunnusluvut eroteltuina sukupuolen mukaan

Hallitusohjelmassa todetaan, että hallitus sitoutuu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen muun muassa talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa.

Ministeriöiden talousarvioesitysten tasa-arvoon liittyviä yhteenvetotarkasteluja seurataan vuosittain. Seurannalla pyritään nostamaan esiin budjetin vaikutuksia miehiin ja naisiin sekä tasa-arvoon ja siten parantamaan budjetin läpinäkyvyyttä, laatua ja edistämään tasa-arvoa. Seurantaa hyödynnetään ministeriöiden toiminnan kehittämisessä. On kuitenkin huomioitava, että seurantakäytäntö ei löydä kaikkia tasa-arvoon vaikuttavia toimia, sillä siinä ei tehdä kattavaa laadullista tai sisällöllistä analyysiä talousarvioehdotuksesta.

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2020 (17.8.2019) on käyty läpi sanahaulla ja pisteytetty kymmenportaisella indikaattoriluvulla, jossa eniten arvostettiin konkreettisten sukupuolten tasa-arvoa edistävien tavoitteita, toimenpiteitä ja määrärahoja (kuvio 1). Kaikilla ministeriöillä on jonkinlainen sukupuolinäkökulma talousarvioesityksen pääluokkaperusteluissa.

Kuvio 1. Vuoden 2020 talousarvioesityksen sukupuolinäkökulmasta saadut pisteet ministeriöittäin

Sukupuolitietoisen budjetoinnin kehittämisen jatko

TEAS-rahoitteinen ”Tasa-arvoa talousarvioon” – hanke (08/2017- 08/2018) esitti tasa-arvotutkimukseen, taloustieteelliseen tutkimukseen ja mikro-simulointiosaamiseen perustuen suosituksia sukupuolitietoisen budjetoinnin kehittämiseksi. Hankkeen

suosittelemia välittömiä toimenpiteitä on toteutettu: sukupuolinäkökulma oli mukana ilmiöpohjaisen budjetoinnin selvitystyössä ja talousarvion laatimisen ohjeistusta on täsmennetty. Lisäksi ministeriöt ovat selvittäneet tasa-arvohaasteita ja –tavoitteita hallinnonalallaan osana Sipilän hallituksen tasa-arvo-ohjelmaa.

Parhaillaan valmisteilla olevassa hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa voidaan sopia muistakin toimenpiteistä, joilla sukupuolitietoista budjetointia tuetaan ja vahvistetaan. Sukupuolivaikutusten arvioinnin integroiminen osaksi budjettiprosessia edellyttää mm. arviointimenetelmien kehittämistä edelleen, prosessiin osallistuvien osaamisen, resurssien ja motivaation kehittämistä sekä sukupuolittain eritellyn tiedon analysoinnin, saatavuuden ja käytön parantamista.

7.10.2019 hyväksytyn hallituksen toimintasuunnitelman mukaan sukupuolitietoista budjetointia edistetään osana VM:n kestävän kehityksen budjetoinnin kehittämistyötä vuosien 2019–2020 aikana

Sukupuolitietoisen budjetoinnin osalta työssä tullaan tarkastelemaan miten päättyneen VNTEAS-hankkeen tasa-arvoa talousarvioon tuloksia voidaan toimeenpanna.

Tavoitteena on, että kuluvan talven aikana on käsitys siitä, miten kestävää kehitystä ja muita ilmiöitä lähestytään talousarvioprosessissa tällä vaalikaudella. Toiminnan organisoinnin ja valittavan kehittämissuunnan jatkotyöstämisen keskeinen lähtökohta on kehittämistyön aiheuttaman työmäärän pitäminen maltillisena valtionhallinnossa. Hallitusohjelma sisältää kirjauksia sukupuolitietoisen budjetoinnin lisäksi myös lapsibudjetoinnin ja kestävän kehityksen budjetoinnin osalta. Nämä hankkeet tulee siksi katsoa kokonaisuutena arvioiden, mikä on tarkoituksenmukaisin etenemistapa kunkin ilmiön osalta.

Tasa-arvoa talousarvioon-hankkeen suositukset ja muut tulokset on kirjattu kahteen julkaisuun:
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/160804 (kansainväliset käytännöt)
http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161000 (hankkeen loppuraportti)

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön voimavarojen riittävyys?

Tasa-arvon edistäminen ja sukupuolinäkökulman valtavirtaistamisen kehittäminen edellyttää mm. valtioneuvoston henkilöstön tasa-arvo-osaamisen kasvattamista. Resurssointia tarvitaan kouluttamiseen, tiedon hankintaan ja analysointiin.

Tasa-arvovaltuutetun toimiston voimavarat eivät ole kasvaneet 2000-luvulla toteutettujen tasa-arvolain kattavien uudistusten (2005 ja 2015) johdosta lainkaan. Lainuudistuksilla on muun muassa laajennettu suunnitteluvelvollisuuden piiriin kuuluvien oppilaitosten joukkoa, täsmennetty työnantajien suunnitteluvelvoitteita ja lisätty tasa-arvolain soveltamisalaan sukupuolivähemmistöt. Käytännössä resurssivaje näkyy eniten siinä, että tasa-arvon edistämistoiminta ja suunnitteluvelvoitteiden valvonta jää liian helposti lapsipuolen asemaan.